
YUNANİSTAN KRİZİ VE AVRUPA BİRLİĞİ - 9 HAZİRAN 2010

Deniz ALTINBAŞ

12.04.2009

Aylardır Avrupa gündeminin başlıca maddesi olan Yunanistandaki ekonomik kriz, Avrupa Birliğinin (AB) devamlılığı, bütünlüğü gibi konularda tartışmalara neden oldu. **ABye üye olmaya can atan Türkiye gibi ülkeler, bir yandan Yunanistan krizinin sebep olduğu olayları şaşkınlıkla izlerken, diğer yandan dışarıda kalmış olmanın belki de ilk kez rahatlığını yaşıyorlar.** Dışarıdan barış içindeki sorunsuz ülkelerin refah ve huzur ortamı gibi görünen ABnin, içinde ne kadar düşmanlıklar ve rahatsızlıklar olduğu, birbirine kenetlenmiş gibi görünen üye ülkelerin içlerinde birbirlerine karşı biriktirdikleri ne kadar öfke olduğu ortaya dökülmüş oldu. Dışarıdakilerin fark ettikleri ikinci bir gerçek ise yine şaşırtıcı bir şekilde ABnin de krize girebileceği oldu. Bu durum, ABnin olumlu ve faydalı yönleri olmakla birlikte, gözümüzde büyütmememiz gereken, kendi içinde sorunları ve krizleri olabilen bir yapı olduğunun görülmesini sağladı.

Yunanistan, 300 milyar avroluk borcu, GSMHsının % 13ünden fazla bütçe açığı ve GSMHsının % 113ü kadar borçları ile sadece avro alanını sarsmakla kalmadı, aynı zamanda ekonomik verileri çarpıtması nedeniyle diğer üye ülkelerin tepkilerini üzerine çekmiş oldu.

Sınırlı bir ekonomiye sahip olan Yunanistan, sanayisi olmayan, turizm ve denizcilik dışında ciddi bir üretim ekonomisi bulunmayan bir ülke. Uzun zamandır elde ettiğinden daha yüksek miktarlarda harcamalar yapan devlet borçla geçiniyor, keyfî ve lüks harcamaları ile dikkat çekiyordu. Üç yıldır durgunluk yaşayan ülkede kamu harcamaları ve kamu sektörü maaşları aşırı derecede yükselmiş, bunun sonunda borçlar olağanüstü boyutlara gelmişti. Borçların ödenmesi için güvenilen vergi gelirlerinde sorun yaşanmaya başlandı. Borçlarla birlikte, vergi kaçırma olağanüstü boyutlara geldi. Bu çerçevede hâlâ Yunanistanın iflas etme olasılığından bahsedildiğini hatırlatalım.

Yunanistanın içinde bulunduğu durum, kendisi ile birlikte aynı para birimini kullanan diğer ölkeleri etkiliyor. Yunanistana yardım kararı alınmış olması, ekonomik etkiye bir de siyasi bir etki ve kriz boyutu katıyor. Böylece **diğer ölkelerdeki vergi mükellefleri Yunanistanın sorumsuzluğunun ve rakamlarla oynadığı için sahtekârlılığının bedelini ödemek zorunda kalıyorlar.** Yunanistandaki krizin diğerlerini ilgilendiren üçüncü nedeni, bu durumun bir domino etkisi yaratarak diğer ölkelere sıçrama ihtimali. Yani Yunanistana yardım edilmezse ne olur sorusunun cevabı batarken diğerlerini de batırır şeklinde olacaktır.

Zaten Portekiz, İspanya, İngiltere, İrlanda, İtalya ve Macaristan bütçe açıklarını ve borçlarını dengelemekte zorluk çeken ve adları kriz kelimesi ile birlikte geçen potansiyel tehlikeye sahip ölkeler. Avro ölkelerinin bütçe açığıının % 3ü geçmemesi gerekirken, bu oranlar İngilterede % 11,5, Yunanistanda % 13,6, İspanyada % 11,2, İrlandada % 14,3, İtalyada % 5,3, ve Almanyada % 3,3 şeklinde. En son tehlike ise Macaristandan bekleniyor. Macaristanda yapılan seçimlerden sonra yeni kurulan hükümetin göreve başlaması ile birlikte, bu ülkenin ekonomik verileri ile oynadığı ve borç krizinin eşiğinde olduğu iddiası ortaya atıldı.

AB üyesi ölkelerde başlayan kriz ve kriz söylentilerinde Standart & Poors gibi rating ajanslarının etkisi çok önemli. Ölkelerin puanlarını düşürerek mevcut ortamı daha da krizli hale getiriyorlar. İspanya ve Portekizin puanlarını düşürdükten sonra her iki ülke de hemen her şeyin kontrol altında olduğuna dair açıklama yapmak zorunda kaldı. Çünkü puanın düşürölmesi, bu ölkelerin riskli ve verimsiz oldukları, dolayısıyla iş yapmak için uygun olmadıkları anlamına geliyor. Örneğın Yunanistan, artık yatırım yapmak için yüksek riskli bölgeler arasında. Yüksek borçların varlığı, yatırımcıların ve borç vereceklerin tereddüt etmesi, ya da bu ülke ile çok daha ağır koşullarda iş yapmaları demek. Dolayısıyla, Yunanistanın dışarıdan yatırım alma ihtimali neredeyse hiç yok.

Aslında Yunanistanın güçlü bir ekonomisi hiçbir zaman olmadı. **Gerek ekonomik, gerek siyasi başarıları hep dışarıdan destekle sağlanmış olan, içinde bulunduğu gelişmiş ülke pozisyonuna kendisi gelmeyip, başkaları tarafından getirilmiş olan bir ülke.** Avrupa sayesinde topraklarını genişletebilen ve yine AB sayesinde fakir ve geri kalmış ülke konumundan çıkarak kalkınma sürecini tamamlayabilen Yunanistan yine de ABye minnettarlık yerine öfke duyuyor. İçinde bulunduğu durum nedeniyle AByi suçlaması aslında anlaşılır bir durum. **Hiçbir başarı kendisinin olmadığı için başarısızlıkları da kabul etmekte zorlanıyor.**

Yunanistanın borçlarının IMF ve AB desteği ile karşılanmasına karar verildi. Ancak kamu harcamalarını kısması, vergi gelirlerini artırması ve genel bir tasarrufa gitmesi şartıyla. Tasarruf tedbirlerinin alınması kararı ile birlikte tasarrufa ve zorluklara alışkın olmayan Yunan halkı sert tepkiler gösterdi. Yunanlıların isyanlarının nedeni sadece hükümetin tedbirlerine yönelik değil, aynı zamanda krizin dış güçler tarafından düzenlendiği görüşü sebebiyle aynı zamanda uluslararası spekülâtorler ve Avrupalılara yönelikti. Bazı gösterilerde, Yunanistanın borçlarını ödememesi, ödemeyi yabancı bankaların yapması çağrısında bulundular. **İyi duy Brüksel, zafer bizim olacak şeklindeki sloganın, AB üyesi bir ülkede kullanılması şaşırtıcı idi.** Bazı Yunanlılar, ülkenin kurtuluşu için çalışanların köle olarak kullanıldığına inanıyorlar.

Avrupanın şımarık tembel ülkesi olarak bilinen Yunanistana yardım yapılması fikrine, özellikle Avrupanın disiplinli çalışan ülkesi ve ekonomik yükünü üstlenmiş olan Almanyanın vatandaşları tepkiyle yaklaşıyor. Tepkilerden en fazla zarar görebilecek durumdaki Şansölye Merkel, halkını ikna etmek için Yunanistanın ağır şartları kabul ettiğini öne sürüyor. Çünkü Almanya, karşılıksız yardım yapılmasına itiraz ediyor. Alman halkının çoğunluğu yardım yapılmasına onay vermezken, üçte biri Yunanistanın avro alanından çıkarılmasını savunuyor. Almanlar Avrupalıların faturalarını ödemekten bıktıklarını söylüyorlar. **Ayrıca 67 yaşına kadar sıkı bir şekilde çalışan Almanlar, 63 yaşında emekli olan ve rahat bir yaşantı süren Yunanlıların hatalarının bedelini neden ödesinler?**

AB, bir birlik gibi görünmekle birlikte aslında birbirinden çok farklı yapılara ve kültürlere sahip ülkelerden oluşmuş bir örgüt. **Yunanistan ile Almanya, marjinal örneklerden ikisini oluşturuyor. Biri, vergi kaçakçılığı ve yolsuzluğun yaygın olduğu tembel ve rahat bir ülke. Tam karşısında ise sorumluluk sahibi, düzenli, disiplinli, ölçülü ve tutumlu bir başka ülke duruyor. Bu büyük kültür farkı, hatta tezatlık, bir dizi anlaşmazlığa, daha da kötüsü, yanlış anlaşılmaya neden oluyor.** Örneğin Almanyanın Yunan halkının tembelliği ile ilgili yönelttiği eleştiriler, Yunanlılar tarafından ırkçılık olarak nitelendiriliyor.

Bataktaki ülke ile ona para vererek kurtaracak olan ülke arasındaki gerginlik siyasetçiler ve medya üzerinden yansıtıldı. Alman gazeteleri Yunanistan ile ilgili sert haberler ve karikatürler yayınlarken ülkeyi Avrupanın yalancıları olarak nitelendirdiler. Alman basınında Yunanistana yönelik adaların satını, Akropolisini satın gibi önerilere de yer verildi. **Almanların öfkesi, sahtekârlık yapımlarına rağmen Yunanlılara yardım etmek zorunda kalmaları idi.** Yunanistan ise kendisine en fazla yardım etme ihtimali ve gücü bulunan Almanyayı suçlarken, Alman basınındaki hakarete varan sözlerle de çok sert yanıt verdi: **Nazi işgali sırasında altınlarımızı çaldıkları için bizi kınayamazlar** şeklinde değerlendirmeler yaptılar. Ancak Almanya, hem Nazi döneminin tazminatlarını hem de AB üyeliği ile birlikte yapılmaya başlayan ödemeleri Yunanistana hatırlatarak, bir kez daha Yunanlıları ezmiş oldu. **Yunanistan, çalışmadan ve hak etmeden üye olduğu ABden hak etmeden para alırken göstermediği gururlu davranışları şimdi gösteriyor.**

Böyle iki zıt kültüre sahip ülkelerin aynı para birimine sahip olması, en baştan sorunlu bir nokta idi. Avronun başarılı olabilmesi için ülkeler arasındaki ekonomik farklılıkların en aza indirilmesi ve kuralların hiçbir şekilde esnetilmemesi gerekiyor. Kuralların esnetilmesinden sorumlu olanlar, Birliğin büyük ve güçlü ülkeleri. Küçük ülkeler yaptırımlarla karşılaşmamak için avronun gerektirdiği sıkı kuralları yerine getirmek amacıyla sıkıntılar içine girdiler. Çünkü büyük ülkeler bu konuda asla taviz verilmeyeceğini üstüne basa basa dile getirmişler, sürekli yaptırımlardan bahsetmişlerdi. Ancak bir süre sonra başta Fransa olmak üzere daha güçlü olan ülkeler kuralların esnetilmesi gerektiğini, çünkü kendilerinin bunları yerine getirme güçlerinin bulunmadığını söylemeye başladılar. Bugün krize giren ya da krizin eşiğinde olan ABnin zayıf ülkeleri, kendilerine yapılan haksızlıklara itiraz etmekte ve ABye öfkelenmekte büsbütün haksız da değiller.

İleri sürülen bazı komplo iddiaları ABnin, hatta dünyanın güçlü ülkelerini suçluyor. George Soros, Wall Street Hedge fonu yöneticilerinin avronun değer kaybetmesine yönelik komplo içinde olduklarını söylemişti. **Sorosa göre, spekülâtörler bir akşam yemeğinde buluşarak avro aleyhinde girişimde bulunma kararı almışlardı. Yunanistanın verilerini çarpıtmasında Amerikan şirketlerinin parmağının olması, Sorosun iddialarını güçlendiriyor.** Goldman Sachs gibi kuruluşların Yunanistanın verilerinin değiştirilmesine yardım etmesi ile ilgili iddiaların, ABDnin de desteği ile AB tarafından incelenmesi kararlaştırıldı.

Uluslararası Kriz Grubu Türkiye analisti Hugh Pope, Yunanistanın silahlanmaya ayırdığı bütçeyi azaltmasını isteyenlerin Türkiyeyi ABye yaklaştırmaları gerektiğini ileri sürmüştü. Bir yandan silahlanmayı azaltmasını istemek, diğer taraftan silahlanmanın sebebi olan ülkeyi uzaklaştırmak, Popea göre çelişki gibi görünüyor.

Türkiyeyi AB içinde istemeyen başlıca iki ülke olan Fransa ve Almanya aynı zamanda Yunanistana büyük miktarlarda silah satmaktadırlar. Avrupa Parlamentosu Yeşiller Grubu Lideri **Daniel Cohn-Benditin Yunanistana silahlarımızı satın alsın diye kredi veriyoruz** şeklindeki sözleri yardım tartışmalarının ahlakî boyutuna bir örnek olarak gösterilebilir.

Fransanın ısrarları sonucunda AB, Yunanistana yardım edilmesi için IMFnin devreye sokulmasını istedi. Aslında AB diye bir birlik varsa, kurtarma paketinin de, uluslararası bir başka örgütten değil, ABnin içinden yapılması gerekiyordu. Bu karar, AB içinde birlik olmadığının bir göstergesi olarak değerlendirildi. Bu, her ne kadar gerçek olsa da, eksik bir görüş. Çünkü işin bir başka boyutu daha var. **Yunanistandan alacaklılar içinde birinci sırayı 78,8 milyar dolarla Fransız bankaları, ikinci sırayı ise 45 milyar dolarla Alman bankaları alıyor. IMFnin yabancı bankaların alacaklarını koruma konusundaki bilinen hassasiyeti, bu kuruluşun sürece dahil edilmesinin başlıca sebebi olabilir.**

Krizin çözüm yolu ile ilgili çeşitli öneriler ve tahminler var. En gerçekçi olan çözüm, tasarruf politikalarının başarılması ve vergilerin arttırılması yoluyla gelir elde edilmesi. Fakat aynı zamanda uygulanması en zor olan çözüm de bu. Çünkü tasarruf politikalarının sadece halka açıklanan kısmı bile ülkede ölümlerle sonuçlanan ciddi isyanlara neden oldu. Hükümetin içinde bulunduğu durum çok güç. Ülkeyi bataktan kurtarmak için acı reçeteyi uygulayabilir, fakat bu sefer de ekonomiyi kurtarıırken toplumsal çöküşe neden olabilir. Ayrıca böylesine sert bir programı uygulayacak olan hükümet, nefretleri üzerine çekmeyi ve bir daha seçilmemeyi de göze almış olmalıdır.

Yunanistanın krizden çıkışı için ikinci çözüm yolu başta Almanya olmak üzere, diğer AB üyesi ülkelerin ve IMF gibi uluslararası kuruluşların borçlarla ve çeşitli desteklerle Yunanistanı kurtarması. Yalnız Arjantin örneğinde görüldüğü gibi IMFye bulaşmanın kimi zaman krizi büyütebildiğini de hatırlatmak gerekiyor.

Üçüncüsü, Yunanistanın avro alanını terk etmesi. Böylece avro alanının gerektirdiği şartlardan tamamen kurtulmuş olacak ve kendi ulusal ekonomisini tamamen bağımsız bir şekilde düzenleyebilecek. Ayrıca Yunanistanın parasal birlikten çıkarılması, hem yolsuzluk ve tembellik yapan Yunanistan için hem de buna fırsat veren ve şimdi ödemek zorunda kalan Almanya gibi ülkeler için daha âdil görünüyor.

Yunanistana yönelik suçlamalar yapılırken, bu ülkeyi avro alanına hatta ABye kabul eden ülkeler de eleştiriliyor. **Yunanistanın 2001 yılında avro alanına girmek için de ekonomik verilerini çarpıttığı iddiaları mevcut. AB üyeliği için zaten Komisyonun olumsuz kararına rağmen alınan, diğer bir ifadeyle teknik yetersizliklerine rağmen siyasi bir karar sonucu üyeliğe kabul edilen bir ülke olması, gelecekte bu kararı veren büyük ülkelerin başına bela olacağını da gösteriyordu.** Sadece kendi sorunları ile değil, diğer üyeler üzerinde yaptığı şantajlarla da sorun olmaya devam ediyor. Bu nedenle Yunanistanın üyeliği için pişmanlık duyulduğu uzun zamandır AB içinde sohbet konularından biri idi. Kriz ile birlikte ağırlık, Yunanistanın haksız yere avro alanında var olmasına kaydı. Bu arada parasal birliğe dâhil olmak için sahtekârlık yapan bir başka ülkenin İtalya olduğu iddia ediliyor. **Yunanistan, İtalyanın da gerçek mali durumunu saklamak için veriler üzerinde oynadığını, aslında bunu bütün ülkelerin yaptığını, hatta Yunanistanın İtalyadan daha az yaptığını söylüyor.**

Bu krize ABnin geneli açısından baktığımızda, ABnin bir devlet olmamasına rağmen devlet gibi hareket etmesinin ne kadar sıkıntılara neden olacağını, bir kez daha, belirgin biçimde yaşanmış olduğunu görüyoruz. Ortak para biriminin kurtarılması için kriz yaşayan üyeye yaklaşım iki şekilde olabilir. Birincisi bu ülkeye bu Birliğin/bütünün/ortaklığın herhangi bir parçası gibi bakarak, sanki bir devletin illerinden birine para aktarması gibi yaklaşılabılır. Veya AB üyesi olmasına rağmen bir başka devlet gibi görülerek neden paramızı başkasına [] o başkası suçlu olmasına rağmen aktaralım düşüncesi söz konusu olabilir. **Bir ülkenin vergi ödeyen vatandaşları devletten hizmet beklerken bu vergilerin bir başka ülkenin borçlarına harcanması ne kadar kabul edilebilir bir durum?** Bu yaklaşımda üye devletler bütünün parçaları değil, her biri kendi çıkarları olan birer bağımsız ve rakip devlettir. Bu noktada milliyetçiliklerin, eski düşmanlıkların, farklılıkların öldürülemediği, sadece üstünün kapatıldığını, her zaman dillendirilmese de aslında son derece canlı olduklarını söylemek mümkün.

Krizlerin ilişkileri ya güçlendirdiği ya da koparıp bitirdiği söylenir. Yunanistan krizine ABnin geri kalanı tarafından verilen cevap ABnin bundan sonraki gidişatı açısından önemlidir. AB ya daha da güçlenecek ya da zayıflayarak zaten çözülme emareleri gösteren yapısını pekiştirecektir. Böyle bakıldığında, krizin avro krizi değil AB krizi olarak değerlendirilmesi daha doğru görünmektedir. **Yunanistan vesilesi ile AB birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için düşüncesini test etmiş oldu.** Peki sonuç ne oldu? Sonuç ortada bir yerde kaldı. Yunanistana ABden yardım çıktı. Fakat gönülden değil; yüksek faiz ile borç verme avantajından faydalanmak, avro alanını kurtarmak, önemli bir silah pazarını elden kaçırmamak, kısacası diğerlerinin kendilerini kurtarmaları için. **ABnin kendi üyesine yüksek faizle borç vermesi bile dayanışmadan, birlik ve beraberlikten yoksunluğu gösteriyor.**

Bugün avro çöker mi, hatta AB dağılır mı gibi tartışmalar yapılıyor. Belki de İngilterenin sürekli savunduğu Birlik yerine gevşek yapılı bir ticaret örgütü olma seçeneğini uygulamanın zamanı gelmiştir. **Birbirleriyle rekabet ve çatışma halinde olan ülkelerin gayritabii bir şekilde tek çatı altında toplanmaya çalışılması sonucunda patlamaların ortaya çıktığı** bir çok deneyimden sonra görülüyor.

Kaynak/Source: